ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא היא היכי מקדמינן (והיכי מאחרינן) אלא אמר ר' יוחנן ממשמע שנא' [1]כל הלילה איני יודע שהוא עד הבקר ומה ת"ל עד הבקר תן בקר לבקרו של לילה הלכך בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו סגיא ביוה"כ דאיכא חולשא דכ"ג עבדינן מחצות וברגלים דנפישי ישראל ונפישי קרבנות עבדינן מאשמורת הראשונה כדקתני טעמא לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהית' עזרה מלאה מישראל מאי קריאת הגבר רב אמר קרא גברא רבי שילא אמר קרא תרנגולא רב איקלע לאתריה דרבי שילא לא הוה אמורא למיקם עליה דרבי שילא קם רב עליה וקא מפרש מאי קריאת הגבר קרא גברא אמר ליה רבי שילא ולימא מר קרא תרנגולא א"ל אבוב לחרי זמר לגרדאי לא מקבלוה מיניה כי הוה קאימנא עליה דר' חייא ומפרישנא מאי קריאת הגבר קרא גברא ולא אמר לי ולא מידי ואת אמרת לי אימא קרא תרנגולא א"ל מר ניהו רב נינח מר א"ל אמרי אינשי אי תגרת ליה פוץ עמריה איכא דאמרי הכי א"ל [א]מעלין בקדש ולא מורידין תניא כותיה דרב תניא כותיה דרבי שילא תניא כותיה דרב גביני כרוז מהו אומר [א]עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם והיה קולו נשמע בשלש פרסאות מעשה באגריפס המלך שהיה [ב]בא בדרך ושמע קולו בג' פרסאות וכשבא לביתו שיגר לו מתנות ואעפ"כ כ"ג משובח ממנו דאמר [ג]מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מירושלים ליריחו י' פרסי ואע"ג דהכא איכא חולשא והכא ליכא חולשא והכא יממא והתם ליליא דא"ר לוי מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים והאי חירגא דיומא לא שמיה והיינו דקאמר נבוכדנצר [2]וכל דיירי ארעא [ד](כלא) חשיבין ת"ר אלמלא גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה ת"ר שלש קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו ואלו הן קול גלגל חמה וקול המונה של רומי וקול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף וי"א אף לידה

ויש

ואי דאורייתא הוא היכי מקדמינן גרסינן. ולא גרסינן היכי מאחרינן דלא כל אליו ראוי להרמה ומה לנו אם יאחר: **היכי מקדמינן.** אפילו דשן המעוכל יפה והא אמרת אליו להרמה אלמא אין חלי הראשון כשר לכך: **אלא א"ר יוחנן.** לא תימא אליו לכך ואליו לכך אלא הכי דריש הכתוב הכשר כל הלילה בין להקטרה שאין מעוכלין בין להרמה אם יש דשן מעוכל וחצות דעושה עיכול באברים שמשלה בהן האור מהכא נפקא ממשמע שנאמר בהקטרה כל הלילה על מוקדה איני יודע שעד הבקר קרוי לילה: **ומה ת"ל עד (א) בקר תן השכמה אחרת לבקרו של לילה.** בוקרו של לילה הוא עלות השחר ונתן לך הכתוב בו בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך וכיון שלא נתן זמן באותו בקר על כרחך הוא חצות לילה הלכך הואיל וכל הלילה כשר להרמה קבעו חכמים זמנה הכל לפי שעה בכל יום דלא נפישי קרבנות ורב להם היום בקרות הגבר סגי: **ביוה"כ דאיכא חולשא דכ"ג.** שהרי עליו לבדו הוא מוטל צריך להשכים יותר: **דנפישי קרבנות.** ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות את הדשן לתפוח לאחר ההרמה כדתנן במסכת תמיד (דף כח:) מעלין האפר לתפוח ותפוח הוא גל של אפר כמין תפוח של ענבים הנדרך בגת ששם כנסו אפר של כל ימות החג והוא באמצע המזבח ופעמים שהוא עליו כג' מאות כור לפיכך צריך להקדים לתרום מאשמורה הראשונה: **קרא גברא.** מכריז הממונה על הכרוז ואומר עמדו כהנים לעבודתכם כדקתני בברייתא בשמעתין: **רב איקלע לאתריה דר' שילא.** ולא היו מכירין אותו: **לא היה אמורא.** מתורגמן העומד לפני חכם הדרשן והחכם לוחש לו לשון עברית והוא מתרגם לרבים לשון שהן שומעין: **וקא מפרש קרות הגבר קרא גברא.** נפל לו בתוך הדרש שלחש לו ר' שילא קרות הגבר לשון עברי והוא תרגם לרבים קרא גברא: **אבוב לחרי זמר.** חליל שהוא חשוב לפני בני חורים זמר נאה וערב: **לגרדאי לא קבלוה מיניה.** כמו אצל גרדיים לשורר ולחולל להם לא הוכשר בעיניהם. ומשל הוא כלומר פירוש זה שפירשתי לפני שרים רבים פעמים רבות ולא מיחו בידי עכשיו פירשתי לפניך שאינך גדול כמותם ולא קבלתו: **מר הוא רב.** שאתה רגיל לקום ולתרגם לפני ר' חייא שהוא דודך: **ניחא מר.** לך ושב בכבודך שאיני כדאי שתהא מתורגמני: **אי תגרת ליה פוץ עמריה.** אם נשכרת אצל אדם למלאכת יום כל מלאכה שיטיל עליך ואפילו היא בזויה כגון ניפוץ צמר שהיא מלאכת נשים עשה לו אף אני מאחר שהתחלתי בפעולתיך אגמור: **ולא מורידין.** גנאי הדרשה הוא שארד אני ויקום פחות ממני לגומרה: **גביני כרוז.** גביני המכריז: **דאמר מר.** לקמן בפ"ד (דף לט:): **ככר אמר אנא השם.** כבר פעם אחת היה מעשה שהיה כ"ג מתודה על פרו ביום הכפורים ואמר אנא השם חטאתי וכו' ונשמע קולו ביריחו: **ואיכא חולשא.** דתעניתא: **והכא יממא.** שאין הקול נשמע בו כבלילה: **והאי חירגא לא שמיה.** והאי פסולת הנסורת והוא נראה בעמוד של חמה דיומא ממש: **לא שמיה.** כן שמו לשון אין:

וי"א

היכי מקדמינן והיכי מאחרינן. רש"י לא גרס היכי מאחרינן ונראה לי דשפיר גרס ליה דכיון דזמנו קבוע מחצות ואילך היכי מקדימין ברגלים ובכל יום היכי מאחרין דמשמע שלעולם היו רגילים לתרום בקרות הגבר סמוך לו מלפניו או מלאחריו ואמאי והא זריזין מקדימין למצות וכי היכי דתמיד של שחר זמנו עד ד' שעות ואפ"ה היו מקדימין כהאיר המזרח דהיינו מתחילת זמן שקבעה לו תורה ה"נ אמאי מאחרינן ליה לכתחילה עד קרות הגבר: **אלא** א"ר יוחנן ממשמע שנאמר כו'. בפ' המזבח מקדש (זבחים דף פו:) לא גרס רש"י אלא ופירש דרבי יוחנן מתרץ לקראי כרב אליו להקטרה ואליו להרמה מיהו היינו דוקא בשרירי וגבי הרמה מקרא אחרינא נפקא לן דכתיב עד בקר תן בקר לבקרו של לילה ומוקמינן ליה בהרמה ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים להיות משכימין כל מה שירצו לפי הצורך וקשה דקרא דעד בקר דכתיב בהקטרה היכי מוקמינן ליה בהרמה ועוד דבכל הספרים גרסי' אלא ויש פירושים אחרים של רש"י שפירש בהם דגרסינן אלא ופירש דרבי יוחנן פליג אדרב וס"ל דכל הלילה קאי אהקטרה וקאי אהרמה דכל הלילה כשר להקטרה כשאין דשן וכשר להרמה אם יש דשן מעוכל וגבי הקטרה כתיב בקר מיותר לומר תן בקר לבקרו של לילה והיינו בשרירי דחצות עושה עיכול והכי מידרש קרא תן השכמה אחת לבקרו של לילה ובקרו של לילה הוא עמוד השחר ונתן לך הכתוב בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך וכיון שלא קבע זמן לאותו בקר על כרחך הוא חצות לילה שמע מינה דבשרירי תלוי בחצות ובדשן מעוכל דלית ביה ממשא כל הלילה והרים אבל אית ביה ממשא כל הלילה והקטיר וכן פירש רש"י בכאן ובפ' שני דמגילה (דף כ:) דקאמר כל הלילה כשר להקטרה קשה אמאי לא קאמר נמי להרמה וי"ל משום דבשום פעם לא היו רגילין לתרום קודם אשמורה הראשונה לא קתני ליה: **משום** חולשא דכ"ג עבדינן מחצות. משמע דאפי' תרומת הדשן שהיא עבודת הלילה אינה כשירה אלא בו ולהכי מקדמינן ליה כדי שינוח בין עבודה זו לעבודת היום וריב"א פירש דלא גרסי' כ"ג אלא הכי גרסי' משום חולשא דכהן קודם שהכהן

התורם

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פ"ז מהל' כלי המקדש הל' כ:

* * *

תורה אור השלם

1. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב
2. וְכָל דָּיְרֵי אַרְעָא כְּלָה חֲשִׁיבִין וּכְמִצְבְּיֵהּ עָבֵד בְּחֵיל שְׁמַיָּא וְדָיְרֵי אַרְעָא וְלָא אִיתַי דִּי יְמַחֵא בִידֵהּ וְיֵאמַר לֵהּ מָה עֲבַדְתְּ: דניאל ד לב

* * *

רבינו חננאל

ואקשינן וכיון דמדאורייתא מחצי הלילה תורת ההרמה, היכי מקדמינן לה והיכי מאחרינן לה. ופריק ר' יוחנן ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שעד בקר לילה הוא, למה הוצרך עוד לומר עד בקר, אלא הכי קאמר, תן בקר לבקרו של לילה. כלומר, אינו ממש כל הלילה אלא בין מקודם בין מאחרי כן כשר. הילכך בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו סגיא, לפי שדשן המזבח מעט הוא ודיי לו השיעור הזה. ביום הכפורים דאיכא חולשא (וכ"ג) [דכ"ג] מקדימין מחצות, ברגלים שהיו קרבנות הרבה והדשן מרובה מקדימין מאשמורת הראשונה. קרות הגבר רב אמר קרא גברא ר' שילא אמר קרא תרנגולא. תניא כמר ותניא כמר. אבוב לחרי זמר גורדאי לא קיבלוה. כמו משל הוא. אבוב שהיה [א](אב) לשרים גדולים זמר [ל]אנשים פעוטים אינו ערב להם (אלא) [ולא] מהדרין עליו. וכן אי תגרת ליה פרץ עמריה. אמר פעם אחת נשבר בני בן טובים אצל בעל הבית שלא היה מכירו ונתן לו צמר לנפצו, ונעצב הנשבר שהגיעה לזו הפחיתה, והרגיש בעל הבית וא"ל הניחהו. והשיב לו מאחר שנשבר הנח ונפץ הצמר. גביני כרוז, ושמע קולו בג' פרסאות. וכהן גדול משובח ממנו דאמר [מר] וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו, שהוא [י'] פרסאות. וכהן גדול איכא חולשה דתענית, והוא ביום, שאין הקול נשמע ביום כמו בלילה. פי' אחרי שהזכיר השם בחשאי בקול נמוך והבליעו בנעימת אחיו הכהנים אמר בקול רם חטאתי כו'. ירושלמי בראשונה היה אומר השם בקול רם משרבו הפריצים לא היה אומרו אלא בקול נמוך. ת"ר ג' קולן הולך מסוף העולם ועד סופו, קול גלגל חמה וקול המונה של רומי וקול הנשמה בשיוצאה מן הגוף.

מסורת הש"ס

א) [ברכות כח. וש"נ], ב) גיר' ע"י שהיה מהלך בלילה, ג) לקמן לט:, ד) [נ"ל כלה].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומה ת"ל עד הבקר כו' מן השכמה ואילך. נ"ב פי' מן השכמה האחרת:

* * *

מוסף רש"י

א"ר יוחנן. גרס ולא גרסינן אלא (זבחים פו:), ממשמע שנאמר כו'. כלומר קראי לדרב מיתרצי ולאשמועינן דחצות עושה עיכול בשרירי (שם). עי' זבחים שם) דקודם חצות הן בכלל הקטר ומחצות ואילך ראויין להרמה כדשן מעלית, והרמה במעוכלין לגמרי קודם חצות נפקא לן מהאי קרא (שם). ממשמע שנאמר כל הלילה. אם ללמד לא כמשמע כל המקרא שיהא מעלה אברים ומקטירין עד הבקר, מכל הלילה נפקא (שם). ומה ת"ל עד הבקר. לא נאמר אלא לענין הרמה לומר שתורמין כל הלילה, והכי קאמר עד הבקר והרים, לפני הבקר והרים, ולא נתן שיעור לדבר (שם). תן בקר לבקרו של לילה. בוקרו של לילה עלות השחר, בקר אחר תן לו היינו השכמה, וכיון דאין זמן לדבר אלא של השכמה, הכל לפי צורך השעה יש בידך לעשות. הלכך כל יומא בקרות הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו סגי (שם). ביום הכפורים. שכל העבודה מוטלת על כהן גדול ואיכא חולשא וצריך להקדים יותר (שם). וברגלים דנפישי ישראל. דקתני סיפא ולא היתה קרות הגבר מגעת ברגלים עד שהיתה עזרה מלאה מישראל (שם). מעלין בקדש ולא מורידין. מקרא ילפינן לה במנחות בפרק שתי הלחם (שבת כא.). וכבר אמר אנא השם. כלומר וכבר היה מעשה שהלך קולו עד יריחו (לקמן לט:).

* * *

תוס' ישנים

תן בקר לבקרו. אבל לא משמע לפרש ליתן בקר שני לשריפתן שהרי אין מתעכלין כל כך להתעכל: משום חולשא דכהן גדול עבדינן מחצות. מכאן משמע שהיה כהן גדול עושה תרומת הדשן והא דחשיב עלה לקמן פיים במשנה היינו בכל יום דהתם נמי קתני מי שוחט מי זורק ומי מדשן ואע"פ דצריך לקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן ואין זו מחשבון חמש טבילות ועשרה קידושין זהו לפי שהיתה בעוד לילה קודם שיתחיל עבודת היום היה יכול לצאת חוץ לעזרה והפייט שפייט בסדר יוה"כ שהיה גם פיים לתרומת הדשן ללשון המשנה וסדרה תפס שיטת תפלתו והא דקתני מעסיקין אותו עד זמן שחיטה משום דמיכן ואילך מתחיל עבודת היום בלא הפסק ולא כפי' ריב"א שרוצה לפרש מכח אלו הראיות שהיה או תרומת הדשן בשאר כהנים: ברגלים דנפישי ישראל ונפישי קרבנות דקתני לא היתה קריאת הגבר מגעת כו'. וכיון שיש גם רוב קרבנות ורוב העם והיו דוחקין בעזרה היה ממהר להוציא הדשן והכי מסיק טעם דמסיק דקתני כו' אבל לפי הקונט' שלא תלה הטעם אלא בנפישי קרבנות לא אתי שפיר טעם דמסיק דקתני כו'. ריב"א: והיה קולו נשמע עד ג' פרסאות, וא"ת והתנן (תמיד פ"ג מ"ח) מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז ותירץ ה"ר יוסף כו' משה דילדי היה נשמע עד יריחו אבל אגריפס שמע עד ג' פרסאות ולא נראה דמשמע שלא היה נשמע יותר ור"ת אומר דקול הברה שלו נשמע עד יריחו אבל לא היו שומעין ומכירים הכרה אלא עד ג' פרסאות ואין נראה לרבי דהא משמע דלא משבח חשיבותא דכהן גדול אלא דהוי חולשא יממא ולא קאמר שקול דבריו של כהן גדול היו מכירים ולא של גביני כרוז ונראה לרבי שמוטל שחולקות והכי נמי פליגי הסיפ דתמיד לקמן בפרק טרף בקלפי והסיפ דתמיד (שם) דקתני מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח ובפרק טרף בקלפי (דף לט:) קאמר עד ח' תחומי שבת ואין לומר דההוא דלקמן בשער א) עזרה והסיפ דתמיד בשער ב) היכל דהא קתני הגדול דהיינו שער היכל שהיו פותחין קודם התמיד ואין לחלק בין ליד שער הגדול לקול שער הגדול ועל כן נראה נמי דהנך פליגי:

א) [בערוך ערך אבוב איתא אבוב שהי' לשרים גדולים וזמרו בית אנשים פעוטים ואינו ערב להן וכו' וכן נ"ל כאן כי ידוע כי דברי הערוך הם דברי קבלה מרבו הר"ח ז"ל וכתב לשונו ממש].

א) נ"ל היכל. ב) נ"ל עזרה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones